

الفبای یونان قدیم به روایت هالیوود از آشیل تا ژئوس

چه کسی می‌گفت فیلم‌های تاریخی هالیوود جدی و دارای مفاهیم عمیق اسطوره‌ای، سیاسی و سینمایی هستند؟ استیون فوربس در روزنامه گاردین با نگاهی تیزبین و لحنی مطایبه‌آمیز و نیش‌دار تصاویر یونان کهن در آثار هالیوودی را به سخره گرفته که می‌تواند تحلیلی از این فیلم‌ها هم قلمداد شود.

A / Aristotle

آرسطو

معلم و راهنمای اسکندر که کمی فاشیست بود و شاگرد جوانش را بر آن داشت تا هر چه نسل پست‌تر در جهان است را نابود کند.

A / Armour

زره

برای یونانی‌ها همیشه مهیا است. ببوشید. این هم نیزه و شمشیر.

B / Blood

خون

در هر فیلم مربوط به یونان عرصه کهن جاری است. با این وصف به‌رغم حمله دائمی سپاهیان خصم به شهرهای یونان و تجاوز و کشتار دائمی، نشانی از خون و کثافت در خیابان‌ها دیده نمی‌شود.

C / Cassandra

کاساندرا

پیش‌گوی مؤنث تروژان که سخنانش همیشه طالع نحس بود. بسیاری از پیش‌گویی‌هایش غلط از آب درآمد ولی خب سقوط تروا را درست پیش‌بینی کرده بود.

C / Clothing

لباس پوشیدن

حداقل و مینی‌مال. برای همه.

A / Accents

لهجه‌ها

هالیوود اواخر دهه ۱۹۵۰ عمیقاً معتقد شده بود یونانی‌های عهد کهن به زبان انگلیسی شکسپیری، که حتی در انگلیس هم منسوخ بود، حرف می‌زدند. ریچارد برتن شخصیت اصلی اسکندر کبیر (۱۹۵۶) چنان لهجه غلیظی داشت که گویی نقش هملت را بازی می‌کند. البته لهجه آمریکایی را هم فراموش نکنید. ریچارد ایگان نقش شاه لئونیداس در ۳۰۰ اسپارتن ساخته‌شده در ۱۹۶۲ را با لهجه کاملاً یانکی‌وار بازی کرد. حالا مدتی‌ست که لهجه ایرلندی بر زبان یونانی‌های آن دوران جاری شده. خصوصاً در اسکندر (۲۰۰۴) ساخته الیور استون که مثنی جوان ایرلندی بسان گروه‌های موسیقی پاپ سخن می‌گویند.

A / Aphrodite

افرودیت

الهه عشق و زیبایی که در اکثر فیلم‌ها توسط اورسلا اندرس یا یک ستاره موطلائی دیگر با ترکیبی اغواگرانه معرفی شده. از مومشکی‌ها حرف نزنید.

A / Achilles

آشیل

هم قهرمان داستان ایلیاد هومر است و هم مفهوم پاشنه آسیب‌پذیر را دارد. خصوصاً وقتی براد بیت این نقش را در تروا (۲۰۰۴) بازی کرد. همان سالی که هالیوود به افسانه‌های یونانی هجوم برد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

کتابخانه جامع علوم انسانی

تقدیرگرایی

هر چه فیلم‌نامه‌نویس‌های هالیوود از اساطیر یونانی نیاموخته باشند، این نکته را خوب یاد گرفته‌اند که خود را آویزان «سرنوشت مقدر» کنند. اگر یونانی‌ها تا این حد سرنوشت‌شان را برگرفته از پیش‌گویی‌ها، طالع نحس و اراده خدایان می‌دانستند، چرا خود را مردمانی آزاد قلمداد می‌کردند؟ دو فیلم **جیسون و آرگونات‌ها** (۱۹۶۳) و **نبرد تایتان‌ها** (۱۹۸۱)، هر دو با جلوه‌های ویژه‌ری هری هاووزن، مبتنی بر این ایده است. اما کشیشی در **جیسون** و... به شاه پلیاس می‌گوید که زئوس نمی‌تواند آدمیان را مجبور به انجام کاری کند که تمایلی به انجامش ندارند. آن هم زمانی که شاه در آستانه گردن‌زدن دختران شاهی است که او خلع یدش کرده. زئوس گنج‌شده هم می‌پذیرد که واقعاً نمی‌تواند همه جزئیات را سامان بخشد. او می‌تواند توفان‌ها و سونامی‌های غیرمترقبه‌ای را برای نابودکردن شهرها ایجاد کند، ولی نمی‌داند با خشم مردم چه کند.

D / Demosthenes

مردی که با صدای بلند در مورد آزادی مردم آتن و دموکراسی سخن‌سرای می‌کند. حرف‌هایش، هم نامربوط است و هم غیرسینمایی و ملال‌آور.

E / Ephialtes

مردی که به شاه لئونیداس طی نبردی با خشایارشا خیانت کرد و گذرگاهی را در عرصه نبرد نشان لشکر پارس داد که زمینه شکست یونانی‌ها را مهیا ساخت. به چهره هیولاوار او در فیلم ۳۰۰ یا در نقاشی‌های فرانک میلر بنگرید تا دریابید درون انسان‌ها چگونه در ظاهرشان تبلور می‌یابد.

F / Freedom

آزادی

فرضیه‌ای وجود دارد که می‌گوید دلیل ساخته‌شدن فیلم‌های پرشماری در مورد یونان عهد کهن در دهه ۱۹۵۰ و اوایل دهه ۱۹۶۰ به دلیل جنگ سرد بود. این که بلوک کمونیستی شرق، آزادی غرب را تهدید می‌کرد، چنان‌که در فیلم ۳۰۰ اسپارتان در آن زمان شعار «آزادی را پیش از زندگی ارج بگذار» داده می‌شود. نسخه‌امروزی آن یعنی ۳۰۰ دل مشغولی تقابل یا نبرد تمدن‌ها را دارد. اما فرضیه دیگری هم در مورد ساخته‌شدن آن فیلم‌های تاریخی پرخرج در آن دوران وجود دارد که قابل درک‌تر است. این که هالیوود برای مقابله با تهدید تلویزیون فیلم‌های پرخرج و غول‌آسا ساخت، به همین سادگی.

G / Gods

خدایان

پرشمار، قابل بحث و بسیار آزاردهنده. همه آن‌ها بر فراز کوهی نشسته‌اند تا آدم‌ها

را آزار دهند. عجیب نیست که از چند قرن به بعد کسی جدی‌شان نگرفت.

G / Gifts

هدایا

با احتیاط هدایای یونانی‌ها را بپذیرید. خصوصاً اگر اسب‌های بزرگ چوبی باشند.

H / Haircuts

آرایش مو

جوان‌ها، آن قهرمان‌ها و خوش‌قیافه‌ها، موهای بلند چشم‌نوازی دارند. میانسال‌ها تازه از سلمانی آمده‌اند. سالمندها، خصوصاً شعرا، فیلسوف‌ها و پیش‌گوها، موهای سفید کوتاهی دارند.

H / Honour

افتخار

برای یونانی‌ها کسب افتخار مهم‌تر از هر چیزی است. آن‌ها به دنیا آمده‌اند تا افتخار کسب کنند. زنان اسپارتان به همسران‌شان که عازم نبرد هستند با دلبری می‌گویند «یا کسب پیروزی و سپری در دست بازگرد یا بمیر.»

H / Heroes

قهرمانان

موضوعی لبالب از پرسش و سؤال! اسکندر قهرمان بود یا یک آدم روانی؟ آشیل چی؟ مگر انسان طبیعی روزگارش را با دل‌مشغولی فتح جهان و مثلاً جایی مثل تروا سر می‌کند؟

اسکندر نسبت به مادرش عقده داشت، و هم ریچارد برتن و هم فیلم الیور استون در دو فیلم مربوط به این شخصیت تعابیر فریود را به دلیل حرکات و رفتار غریب اسکندر قابل بررسی نشان می‌دهند. براد پیت هم به نقش آشیل در سراسر فیلم تروا چنان به اطرافش نگاه می‌کند که انگار هر لحظه تیری بدنش را نشانه رفته و او دردش را بروز نمی‌دهد. از همه این‌ها عجیب و غریب‌تر هر کول است که نیاز به بحث جداگانه‌ای دارد.

H / Helen of Troy

هلن تروا

چهره‌ای که هزاران کشتی را بر آب انداخت و چندانایی از آن‌ها را غرق کرد. همیشه در دسرافرین بود.

H / Herodotus

هرودوت

۴۸۰ سال پیش از میلاد طی نبرد یونانی‌ها و لشگر پارس زنده بود و فیلم‌نامه فوق‌العاده‌ای برای فیلم ۳۰۰ اسپارتان نوشت. ۲۵۰۰ سال است به تکمیل آن مشغول است.

I / Iliad

ایلیاد

قصه معروف هومر از نبرد تروازان. نقطه اوج اثر، مرگ هکتور به دست آشیل است و نه قضیه اسب‌های چوبی تروازان و سقوط شهر تروا. به همین دلیل هومر به‌عنوان فیلم‌نامه‌نویس هلن تروا (۱۹۵۵) ساخته استودیوی برادران وارنر انتخاب نشد و این فیلم با صحنه‌آرایی‌های چشم‌نواز، بازی‌های مجسمه‌وار روسانا پودستا و جک سرناس و کارگردانی رابرت وایز (که بعداً آوای موسیقی را با جولی اندروز ساخت) شبیه آثار موزیکال شد.

J / Jason and the Argonauts

جیسون و آرگونات‌ها

بهترین کار ری هری هاوزن در میان دو فیلم مبتنی بر اسطوره‌های یونانی. فیلم دیگر نبرد تایتان‌ها مسخره از آب درآمد.

K / Kings

شاهان

قدرت‌طلب، میانسال، یک‌چشم، میخواره و تمایل به داشتن چند همسر. به‌جز شاه لئونیاس رهبر اسپارتان‌ها که شجاع و شیردل است و به همسرش وفادار، و همین‌طور دو چشم دارد.

L / Language

زبان

همه به زبان انگلیسی حرف می‌زنند، همه: یونانی‌ها، مقدونیه‌ای‌ها و پارس‌ها. و خوشبختانه مثل اسکندر نیاز به مترجم ندارند.

M / Mother Complex

عقده مادر

به اسکندر بنگرید که با این عقده روزگار گذراند. اما وقتی مادران مثل فیلم الیور استون، آنجلینا جولی باشد عقده‌های اودیپی بهتر درک می‌شوند.

N / Nestor

نستور

پیر دانا و مشاور و ظاهراً عاقل جنگ تروا. یادتان نمی‌آید او را دقیقاً کجا و در چه صحنه‌ای دیده‌اید، ولی بی‌تردید دیده‌اید.

O / Olympics

المپیک

رقابت‌های ورزشی بسیار محبوب در یونان کهن. پسران جوان همیشه و همه‌جا در حال حرکات ژیمناستیک و پرتاب وزنه بودند تا مدال طلایی را به‌دست آورند. مسابقات هر چهار سال یکبار برگزار می‌شد تا سربازان فرصت جنگیدن و فتح کردن هم داشته باشند. اکثر ورزشکاران نیمه‌برهنه بودند و در آن دوران هم مثل امروز ورزشکاران بریتانیایی مدال طلایی را به‌دست نمی‌آوردند.

P / Paris

پاریس

شاهزاده تروازان که نتوانست در برابر هلن جلوی زبانش را بگیرد و جنگ خونینی راه انداخت و مسیر تاریخ جهان را تغییر داد. زمینه مرگ برادرش، هکتور را مهیا ساخت و الهام‌بخش هومر برای نوشتن ایلیاد شد. در نسخه سینمایی سال ۱۹۵۵ قهرمان فیلم بود ولی در نسخه سال ۲۰۰۴ جایش را به آشیل داد چون براد پیت نقش آشیل را بازی می‌کرد.

Q / Queens

ملکه‌ها

هر یک کنار پادشاهی قرار دارند، جز ملکه گورگو در ۳۰۰ (او یکی از مشاوران خائن را با چاقو می‌کشد) و المپیا مادر دیوانه قدرت اسکندر که عمدتاً مثل یکی از ابزار صحنه است.

R / Rome

روم

جایی بسیار جذاب‌تر از یونان برای هالیوود. چراکه در روم آدم‌بدها و خوب‌ها بسیار ساده‌تر از هم متمایز شده‌اند. افسانه‌های یونانی پیچیده و آشفته هستند و تهیه‌کنندگان هالیوود نمی‌دانند یا آن چه کنند، مثل اسکندر که نمی‌دانند قهرمان است یا یک مجنون. اما می‌توان در امپراتوری روم با یک مسیحی، یک شیر و یک امپراتور دیوانه فیلم ساخت.

S / Slaves

بردگان

در فیلم ۳۰۰ غایب هستند، درحالی‌که اساس جامعه اسپارتان‌ها را تشکیل می‌دادند. احتمالاً برای این‌که ارتش اسپارتان‌ها برابر سپاه پرشمار پارس کم‌شمار باقی بماند و نبرد آن‌ها را قهرمانانه بخواند.

T / Thespians

هنرپیشگان

همه بازیگران انگلیسی باسابقه تئاتری با بازی در نقش یونانی‌ها پول خوبی به جیب زدند. کسانی مثل رالف ریچاردسن، لاورنس الیویه، ریچارد برتن و سدریک هاردویک. اما تکلیف ۷۰۰ نفری که کنار ۳۰۰ اسپارتان جنگیدند و جان دادند چی؟ کی نقش آن‌ها را بازی می‌کند؟

U / Underpants

زیرشلواری

از آن‌جا که جنگ‌جویان یونانی شلواری بر تن نمی‌کردند اهمیت زیرشلواری‌هاشان بیش‌تر شد، خصوصاً روی پرده.

V / Vangelis

ونجلیس

خدای یونانی موسیقی فیلم. یکی از قطعات فیلم اسکندر ساخته الیور استون را ساخت که تکرار کار دو دهه پیش او در فیلم ابراهه‌های آتش در مورد حضور دوندگان انگلیسی در المپیک بود.

W / War

جنگ

اساس زندگی یونانی‌ها. آن‌ها کی وقت خلق درام، فلسفه، ریاضی و داروهای پرشمار را یافتند؟ چراکه به‌نظر می‌رسد همه روزگارشان را به شکستن محاصره

شپوشگاه علوم شانی
 رتال جامع علوم

پادشاه پارس که به یونان لشکر کشید. در ۳۰۰ سراپا از طلا است. ارتش بزرگی دارد ولی عقل چندانی برای رهبری‌شان ندارد. اما از آن‌جا که نامش با حرف «X» آغاز می‌شود کاملاً به درد این سیاهه می‌خورد. یادتان باشد یافتن واژه یا نامی که با «X» آغاز شود، آسان نیست.

Y / Yachts

یونانی‌ها سوار بر کشتی‌های بزرگ می‌شدند نه قایق!

Z / Zeus

خدای اسطوره‌ای که بیش از همتایانش خود را جدی گرفت. همسر مهربانی با نام «Hera» داشت که بی‌وفایی‌ها و خیانت‌های او را تحمل کرد. پیش‌تر نقشش را لاورنس البویه بازی می‌کرد و حالا نوبت آنتونی هابکینز فرا رسیده. ▶

شهرهاشان، فتح جهان، تعقیب پارسیان، تجاوز، قتل‌عام، میگساری و مجادله با لهجهٔ ایرلندی می‌کردند.

W / Work

در یونان کهن کسی کار نمی‌کرد. زیتون‌ها خودرو بودند و ماهی‌ها خودشان از آب بیرون می‌آمدند.

W / Women

در دسترس، همیشه آرایش کرده با کوهی از گوش‌بندهای بزرگ. کاری جز آرایش کردن، رقصیدن و فرار از جنگ دشمنان نداشتند. البته در فیلم ۳۰۰ فعال‌تر شده‌اند و کمی هم به کشتن همدیگر روی آورده‌اند.

X / Xerxes

خشایارشا